

การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

CREATING A MODEL OF POVERTY ALLEVIATION POLICY IN POLIT AREAS, KUT BAK SUBDISTRICT, KUT BAK DISTRICT, SAKON NAKHON PROVINCE

ชนินทร์ วะสินนท์¹, นันทกานัญญ์ เกิดมัลย์², ปทุมทิพย์ มานโคกสูง³, มาลี ศรีพรหม⁴, กาญจนา วงษ์สวัสดิ์⁵,
ภาวิณี แสนชนม์⁶, นีรมล เนื่องลิทระ^{7*}, ปริฉัตร ภูจิตร⁸ และรจิตรา กาญจนบุตร⁹
Chanin Vaseenonta¹, Nuntakan Kirdmalak², Pathumthip Mankhoksoong³, Malee Sriprom⁴, Kanjana Vongsawat⁵,
Pawinee Sanchon⁶, Niramal Nuengsittha^{7*}, Parichut Pukut⁸, Rajitra Kanbut⁹

¹หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางการจัดการภาครัฐและเอกชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Doctor of Philosophy Program in Public and Private Management, Faculty of Management Science, Sakon
Nakhon Rajabhat University

²สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of Marketing, Faculty of
Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

³สาขาวิชาพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of
Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁴สาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of
Mathematics and Statistics, Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁵สาขาวิชาสาธารณสุข คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of Health
Sciences, Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁶สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of
Information Science, Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁶สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of Accounting, Faculty of
Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University

⁸สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Department of Law,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University

*Corresponding author: E-mail: chanin@snru.ac.th¹, nantakan.k@snru.ac.th², Pathumthip.2503@gmail.com³,
scms@snru.ac.th⁴, Kanjana_v@snru.ac.th⁵, Phawinee.sa@snru.ac.th⁵, nnueangsittha@gmail.com^{6*},
Ant_Parichat@snru.ac.th⁷, viewpu@gmail.com

Received: August 22, 2023

Revised: October 16, 2023

Accepted: October 18, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ระบุถึงแนวทางการพัฒนามาตรการ และกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า ต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ภายใต้วิสัยทัศน์ระยะสั้นและระยะกลาง “ชุมชนออนซอน มีอาชีพเสริมสร้างรายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต” วิสัยทัศน์ระยะยาว “กุดบากออนซอน” 3 ระยะ ระยะสั้น 3-6 เดือน ทดลองต้นแบบนโยบายยกระดับรายได้ ด้านการเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร “หอยเชอรี่ปลอดภัย” ด้านการเกษตร “เพาะกล้าออนซอน” ด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม “ออนซอนผ้าคราม” เป้าหมาย “อยู่รอด” เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภคความอยู่รอด ระยะกลาง 1-3 ปี โครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว โครงการชุมชนสะอาด โครงการยกระดับรายได้ โครงการชุมชนมีส่วนร่วม เป้าหมาย “อยู่ได้” มีอาหารในครัวเรือนที่เพียงพอ การจัดการขยะในครัวเรือนที่เหมาะสม ยกกระดับรายได้ในครัวเรือน ระยะยาว 3 ปีขึ้นไป 5 มิติ แก้ไขปัญหาความยากจน มิติการพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต มิติการพัฒนาก่อนอายุ มิติการยกระดับรายได้ มิติชุมชนมีส่วนร่วม และมิติความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; ความยากจน; จังหวัดสกลนคร

Abstract

The purpose of this research was to develop a model of poverty alleviation policy that specified development guidelines, measures, and mechanisms for alleviating poverty in Kut Bak Sub-district, Kut Bak District, Sakon Nakhon Province, by using participatory action research with the concept of the Double Diamond Design Process. The 4D two-stone design process consisted of discovering, defining, developing, and delivering from brainstorming, decision-making, collaborating, investigating, and sharing the benefits to create mutual learning among people in the community. It was found that the prototype of the poverty alleviation policy in the pilot area of Kut Bak Sub-district, Kut Bak District, Sakon Nakhon Province was set to make households having a better life, being happy, having a side job, and making more income under the short-term and medium-term vision. The vision was “In the Son community, side jobs make more income and improve the quality of life.”. In the short term, a prototype of the income-raising policy was tested: “Safe cherry snails” for animal husbandry to create food security; “On Son seedling cultivation” in agriculture; and “On Son Indigo Fabric” in indigo fabric product processing. The indicator was “survive,” which meant to increase income, reduce expenses, and have food for consumption. Medium-term survival was 1-3 years. In the long term of 3 years or more, the five dimensions of poverty alleviation were outlined: dimension 1: lifelong quality development; dimension 2: livable housing development; dimension 3: raising income; dimension 4: community participation; and dimension 5: resource security for a good quality of life. The goal indicator was "Kut Bak On Son." People were well taken care of equally and had a well-being community. Community economic status improved. Society helped each other, and households had resource security. For the long-term vision “Kud Bak On Son,” there was a project to solve

poverty in 5 dimensions, consisting of a food security within the family project, a clean community project, an income enhancement project, a community participation project, and a resource security for good life quality project. The target indicator was “enough to live,” which meant having sufficient household food, having proper household waste management, raising household income, having more natural food sources, and having community participation. Key factors for the success of the project were clearly defined performance indicators. Operational length was flexible according to the conditions of the area. Strong community voluntary team that helped, supported, promoted, solved problems, and encouraged. Creating the participation and cooperation of the target group in carrying out activities throughout the project was important. Government heads must be close to the community. Frequent migrations led to a lack of continuity, especially for the sheriff and district development.

Keywords: Public policy; Poverty; Sakon Nakhon

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การพัฒนาประเทศไทยตามเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของการอยู่ดีมีสุขของภาคประชาชน ด้วยการจัดสรรงบประมาณ การวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาครอบคลุม 17 เป้าหมาย ได้แก่ ขจัดความยากจน ขจัดความหิวโหย มีสุขภาพและความ เป็นอยู่ที่ดี การศึกษาที่เท่าเทียม ความเท่าเทียมทางเพศ การจัดการน้ำและสุขาภิบาล พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน ลดความเหลื่อมล้ำ เมือง และถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก สังคมสงบสุข ยุติธรรมไม่ แบ่งแยก และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564, หน้า 2) ทั้งนี้ หากวิเคราะห์สภาพปัญหาทางด้านสังคมที่ประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายในการแก้ไข คงหลีกเลี่ยงไม่พ้น ปัญหาความยากจน อันเกิดมาจากหลากหลายสาเหตุ อาทิ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางการศึกษา ปัญหาความ เหลื่อมล้ำในสังคม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาของความยากจนที่ไม่อาจอาศัยการแก้ไข ปัญหาจากการดำเนินงานของภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเพียงภาคส่วนเดียว ซึ่งไม่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ ประกอบกับการวางแผนนโยบายในการแก้ไขและหาแนวทางพัฒนาปัญหาดังกล่าว ควรเป็นการดำเนินงานในรูปแบบเชิง บูรณาการและระดมสรรพกำลังของหน่วยงานผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ต้นแบบ ของการแก้ไขปัญหาความยากจนให้ตรงจุด ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อช่วยส่งเสริมให้ เกิดกลไกสำหรับการพัฒนาตามกลุ่มเป้าหมายของนโยบายของหน่วยงานในรูปแบบของการพัฒนาเชิงนโยบายสาธารณะ (ศุภชัย ยาวะ ประภาส, 2550)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีปรัชญาในการดำเนินการที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งความเป็น เลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ร่วมชี้นำการพัฒนาท้องถิ่นและสังคม ภายใต้ปรัชญาดังกล่าวมหาวิทยาลัยราช ภัฏสกลนครจึงได้ดำเนินการพัฒนาและวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนผ่านโครงการ “การแก้ไขปัญหาความยากจน แบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดสกลนคร” ซึ่งทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของความยากจนของประชาชนในจังหวัด (ชนินทร์ วะสินนท์ และคณะ, 2565) จากการสำรวจข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการดำรงชีพ 5 มิติ (ด้านสังคม ด้าน

ศักยภาพบุคคล ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านกายภาพ และด้านการเงิน) ในจังหวัดสกลนคร พบว่า หมู่บ้านในพื้นที่ของ ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร อยู่ในเขตการปกครองท้องถิ่น 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลกุดแฮด และ เทศบาลตำบลกุดบาก ซึ่งมี 52 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนคนยากจน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตร ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพทุนทางกายภาพของพื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาภัยแล้ง มีผลผลิตทางการเกษตรต่ำ ทำให้กลุ่มวัยแรงงานส่วนใหญ่ไม่มีงานทำและอยู่ในสภาวะว่างงาน แต่ในขณะเดียวกัน ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ยังสามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น แหล่งป่าไม้ชุมชน สมุนไพรพื้นบ้าน อาหารธรรมชาติ รวมถึงวิถีวัฒนธรรมของการดำรงชีพของชุมชนมีการช่วยเหลือกันพึ่งพาอาศัยกันและกัน สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของทุนทางสังคมในชุมชนแห่งนี้ และจากการทวนสอบข้อมูลในพื้นที่โดยเทศบาลตำบลกุดแฮด อำเภอกุดบากร่วมกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4,5,6,7,8,9 และหมู่ 10 และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ยืนยันข้อมูลคนจนพบว่ามีจำนวนครัวเรือนยากจน 18 ครัวเรือน และเป็นครัวเรือนยากจนที่ไม่ได้อยู่ในฐานข้อมูล 7 ครัวเรือน รวม 25 ครัวเรือนจากกลุ่ม อยู่ได้ อยู่ยากและอยู่ลำบาก โดยเป็นครัวเรือนขนาดใหญ่สมาชิกไม่น้อยกว่า 5 คน ที่มีสมาชิกวัยแรงงาน และว่างงานสามารถร่วมกิจกรรมได้อายุระหว่าง 19-30 ปี มีอาชีพทำการเกษตรและมีที่ดินทำกิน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ดังกล่าว ควรมีการส่งเสริมการดำเนินการและสร้างสรรค์กลไกในการทำงานให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในเชิงพื้นที่ และเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในระยะยาว ดังนั้นภายใต้การดำเนินการของโครงการการสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง จึงจำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง นั่นก็คือ ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ด้วยการบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างนวัตกรรมและกลไกในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้า ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทดลองใช้นโยบายต้นแบบในการแก้ไขปัญหา อันเป็นการพัฒนาแนวนโยบายที่เกิดจากการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่ได้จากการคิดค้นนโยบายนวัตกรรมดังกล่าวสามารถใช้เป็นนโยบายช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนบนฐานของความต้องการของประชาชนที่แท้จริงแล้วยังช่วยให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจประเด็นปัญหาและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนเป้าหมาย เสริมสร้างบทเรียนการเรียนรู้และจากการดำเนินการ พร้อมเรียนรู้ปัจจัยสำคัญของความสำเร็จต่อการสร้างต้นแบบนโยบาย ที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือขยายผลในพื้นที่อื่นต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคนจนเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร รวมถึงการถอดบทเรียนขั้นตอนการสอบทานโดยอาศัยข้อมูลคนจนจากโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อค้นหาค้นหาต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ระบุถึงแนวทางการพัฒนามาตรการและกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนใช้สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบในการเข้าไปร่วมแก้ไข ปัญหาของชุมชน รวมไปถึงสำรวจ ตรวจสอบความเป็นมาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำรงวิถีชีวิต เพื่อระดมทรัพยากร ท้องถิ่นและเสนอแนวทางการแก้ไขใหม่แก่ชุมชน กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นต้องอาศัยความพร้อมเพรียงใน การใช้อำนาจตัดสินใจเพื่อบูมไปสู่ความสำเร็จ Cohen and Uphoff (1980) แบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดโครงการจากความต้องการ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใน รูปแบบการเข้าร่วมโครงการ การสนับสนุนการบริหารงานหรือการประสานความร่วมมือ รวมทั้งการร่วมปฏิบัติด้วย แรงงาน แรงเงิน และทรัพยากรอื่น ๆ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการร่วมรับผิดชอบต่อผลที่จะ เกิดขึ้นในชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วยการร่วมกันตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนการร่วมกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมเป็นการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้บุคคล กลุ่ม องค์กร ได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2548)

แนวคิดการแก้ไขปัญหาความยากจน

ประเทศไทยแม้จะได้มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี 2504 แต่แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเน้นถึงการเพิ่มรายได้ประชาชาติ และการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ยังมีผล ให้เกิดความแตกต่างทางด้านฐานะเศรษฐกิจของประชาชนกลับมีความแตกต่างกันมากขึ้นและปัญหาอันเกิดจากความ ยากจนของมวลชนขยายตัวอย่างรวดเร็วหากรัฐบาลไม่รีบเร่งแก้ไขปัญหาล่าช้าอย่างถอนรากถอนโคนแล้ว ความ ขัดแย้งระหว่างชนชั้นย่อมนำมาซึ่งหายนะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (สามารถ จันทรสุรีย์และคณะ, 2564)

ปัญหาความยากจนถือได้ว่าเป็นปัญหาที่สำคัญในอันดับแรกของประเทศ ซึ่งเป็นทั้งปัญหาเชิงระบบและ ปัญหาเชิงโครงสร้างในระดับชาติ อีกทั้งยังสั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ว่าทุกรัฐบาลได้พยายามที่จะหาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนโดยมีการสนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการขจัดปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทั่วถึงทั้งประเทศและประสบความสำเร็จ รวมทั้งช่วยลด ปริมาณครัวเรือนยากจนลงได้ แต่รูปแบบในการบริหารจัดการทั้งแผนงานโครงการงบประมาณ รวมถึงหน่วยงาน ยังคงเป็นไปแบบแยกดำเนินการ ต่างคนต่างปฏิบัติหน้าที่ หรืออาจเรียกว่าต่างคนต่างทำ จึงทำให้การดำเนินงาน ขจัดความยากจนขาดพลังในการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและประชาชนยังคงได้รับความช่วยเหลือในการแก้ไข ปัญหาความยากจนไม่เต็มที่ อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้นถือได้ว่าประชาชนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหานั้นมาก ที่สุดและเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างแท้จริง จึงเห็นควรให้ประชาชนเป็นผู้แก้ไขปัญหาของตนเองโดยที่มี หน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนช่วยเหลือ (พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ), 2564)

นอกจากปัญหาความยากจนที่กล่าวมาข้างต้นแล้วยังพบปัญหาความยากจนเกี่ยวกับการปฏิบัติการ ตลอดจนความไม่สอดคล้องกันของแผนงานและงบประมาณในระดับต่าง ๆ ซึ่งปัญหาล่าช้าล้วนเป็นปัจจัยที่เป็น สาเหตุทำให้เกิดปัญหาความยากจนและซ้ำเติมคนจนมากขึ้น การแก้ไขปัญหาความยากจนตามโครงการการบริหาร จัดการครัวเรือนยากจนแบบบูรณาการ (จันทิมา ล่ามแขกและอภิรักษ์ เพียรขุนทด, 2564) ทั้งนี้ หากอธิบายสาเหตุ ของความยากจนในระดับชุมชน ส่วนหนึ่งเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายทำให้เกิดผลกระทบต่อบริบทนิเวศ และปัญหาการ

ขาดแคลนน้ำ (ภัทรา มาน้อย, 2548) และวิบูลย์ รัตนภรณ์วงศ์ (2563). อีกส่วนหนึ่ง พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทย คือ มีการศึกษาน้อย ที่ดินน้อย หนี้สินมาก การไม่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตผลทางการเกษตร และปัญหาพ่อค้าคนกลาง (รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ, 2543)

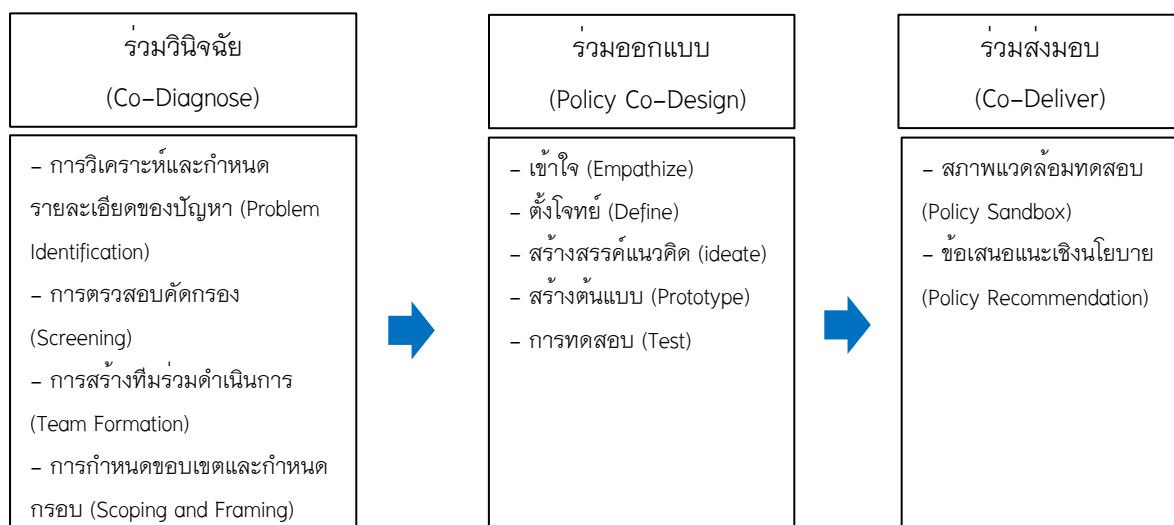
แนวคิดกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกสังคมตั้งแต่เกิดจนตาย ต่างมีความสัมพันธ์กับนโยบายสาธารณะทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษานโยบายสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะของสมาชิกในสังคม เพราะทุกคนล้วนต้องได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐเสมอ แต่นโยบายสาธารณะมิได้ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบเหมือนกันหมดทุกกรณี บางนโยบายอาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มได้ประโยชน์ แต่ประชาชนบางกลุ่มเสียประโยชน์ (อาทิตย์ บริหารและยุทธพร ยูภาศ, 2565)

นโยบายสาธารณะ (Public policy) หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้ให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการวางแผน การจัดทำโครงการ วิธีการบริหารหรือกระบวนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชนผู้ให้บริการในแต่ละเรื่อง (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2550)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่องโดยการร่วมวิเคราะห์เพื่อวินิจฉัยสภาพปัญหาความเป็นอยู่ของครัวเรือน พร้อมกับการส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อวางแผนการสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยความเข้าใจ เพื่อนำมาวางแผนปรับปรุงการพัฒนาอันเป็นการเสริมสร้างนวัตกรรมเชิงนโยบายที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นาร่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย คือ ครอบครัวคนจนตามระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคน แบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform) TPMAP ที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมตลอดทั้งโครงการ อำเภอกุตุบาก จำนวน 18 ครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ วิธีการวิจัยใช้แบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) (กมล สุตประเสริฐ, 2540) ตั้งแต่การระดมความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผลประโยชน์เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลคนจนเป้าหมายในพื้นที่เป้าหมาย ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร รวมถึงการถอดบทเรียนขั้นตอนการสอบถามโดยอาศัยข้อมูลคนจนจากโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดสกลนคร และวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ระบุถึงแนวทางการพัฒนามาตรการและกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร โดยใช้แบบสัมภาษณ์และมีกระบวนการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลคนจนโดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจาก TPMAP และสอบถามข้อมูลคนจนและศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อจัดทำร่างต้นแบบนโยบายต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร การคืนข้อมูลและสร้างฉันทามติ และการทดลองเครื่องมือ ดังนี้

2.1 กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ชุด ดังนี้

2.1.1 แบบสัมภาษณ์สภาพปัญหา ความต้องการในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร

2.1.2 แบบยืนยันการเข้าร่วมโครงการและกิจกรรมความต้องการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร

2.2 กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative method) 2 ชุด ดังนี้

2.2.1 แบบสอบถามวัดความพึงพอใจในการให้ความรู้โครงการยกระดับรายได้แก้ไขปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่นาร่องตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร

2.2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการประเมินความสำเร็จของโครงการยกระดับรายได้แก้ไขปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่นาร่อง ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร

2.3 การดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา รูปแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามวัดความคิดเห็นความพึงพอใจ

2.3.2 กำหนดโครงสร้าง เพื่อวางแผนการสัมภาษณ์ครัวเรือนเป้าหมาย ตำบลกุตุบาก อำเภอกุตุบาก จังหวัดสกลนคร

2.3.3 กำหนดประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหาความยากจน และผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหาความยากจน

2.3.4 สร้างแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่
นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนครและผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

2.3.5 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นความพึงพอใจของครัวเรือนเป้าหมาย จากการโครงการ
ยกระดับรายได้แก้ไขปัญหาคความยากจนในเขตพื้นที่นาร่องตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

2.3.6 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 ท่าน พร้อมทั้งปรับแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.7 ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมด้วยการสัมภาษณ์เชิง
ลึกแบบมีโครงสร้าง กับกลุ่มเป้าหมาย 18 ครัวเรือนและการสังเกต การสนทนากลุ่ม ครัวเรือนเป้าหมาย 18 ครัวเรือน
และหน่วยงานวิชาการ การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์
วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคี
ปรองดองและผู้บริโภค

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ทำ
การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การสร้างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่นาร่อง ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัด
สกลนคร พบว่า ข้อมูลคนจนเป็นการนำข้อมูลมาจาก TPMP ที่ เป็นระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้
เป้า ให้สามารถครอบคลุมปัญหาเด็กแรกเกิด การศึกษา ผู้สูงอายุ การพัฒนาสภาพที่อยู่อาศัย สามารถระบุปัญหาคความยากจนระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด ประเทศ ปัญหาคความยากจนรายประเด็น สอบทานข้อมูล
โดยผู้นำชุมชนในพื้นที่ตำบลกุดบาก หน่วยงานภาครัฐ เทศบาล หน่วยงานท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นักพัฒนาชุมชนในพื้นที่ หน่วยงานปกครอง ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ
และทางผู้นำ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ 5 ประการ ประกอบด้วยครัวเรือนขนาดใหญ่สมาชิกไม่น้อยกว่า 5 คน มีสมาชิก
วัยแรงงาน สามารถร่วมกิจกรรม อายุระหว่าง 19-30 ปี มีอาชีพทำการเกษตร และมีที่ดินทำกิน รวมเป็น 18
ครัวเรือน สภาพกลุ่มเป้าหมายมีอาชีพรับจ้างทั่วไปส่วนใหญ่เป็นจ้างทำการเกษตร มักเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร หรือไม่มี
โอกาสได้เข้าไปรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ไม่เห็นคุณค่าของโครงการแก้ปัญหาคความยากจนของรัฐ และรอความช่วยเหลือจาก
รัฐ ขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ทำให้โครงการที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ปัญหามี
รายได้น้อยกว่ารายจ่ายในครัวเรือน มีรายได้ทางเดียว คือ การรับจ้าง มีภาระต้องดูแลสมาชิกในครัวเรือนที่ไม่
สามารถดูแลตนเองได้ เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยและเด็กทารก แต่มีความสามารถเป็นหมอยาสมุนไพร มีทักษะ
การจักสานไม้ไผ่ การทอผ้าคราม การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสามารถนี้สร้างความ
คาดหวังในการพัฒนายกระดับรายได้ การสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายอยากจะมีรายได้เพิ่ม
สร้างความมั่นคงในด้านอาหารในครัวเรือน

การค้นหาคต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ระบุถึงแนวทางการพัฒนามาตรการและ กลไกใน
การแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การลง

พื้นที่ระดมความคิดเห็นจากประชาชน จัดทำต้นแบบนโยบายเพื่อให้เกิดผลตามวิสัยทัศน์ระยะสั้นและระยะกลางคือ “ชุมชนออนซอน มีอาชีพเสริมสร้างรายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต” และวิสัยทัศน์ระยะยาว “กุดบากออนซอน”

การดำเนินการจัดทำต้นแบบนโยบายประกอบไปด้วยรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้ เป้าหมายต้นแบบนโยบาย แผนการดำเนินการทดลองต้นแบบนโยบาย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและข้อจำกัดในการดำเนินโครงการ เรื่องเล่าของความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในพื้นที่ และปัจจัยสำคัญสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จสู่ต้นแบบนโยบาย กุดบากออนซอน และชุมชนออนซอนมีอาชีพเสริมสร้างรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy map: SM) ชุมชนออนซอนสู่กุดบากออนซอนอย่างยั่งยืน

นโยบายกุดบากออนซอน กำหนดเป้าหมายต้นแบบนโยบายกุดบากออนซอน เป้าหมายการสร้างต้นแบบนโยบายแบบมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นาร่องตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร จากหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ท้องที่ท้องถิ่น ภาคประชาชน และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อก่อแบบร่างต้นแบบนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน (สุจิตรา คุ่มฉาย, 2564) ร่วมกันด้วยมิติการพัฒนา 5 มิติ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต (Lifelong quality) ผลลัพธ์ที่สำคัญคือชุมชนได้รับการดูแลตั้งแต่ในครรภ์ถึงสูงผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงวัยสูงอายุ เริ่มตั้งแต่ดูแลคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์ สุขภาพแม่และเด็ก จนเด็กเติบโตเข้าสู่การระบบการศึกษา การจัดหาอาหารกลางวันมีคุณภาพและเพียงพอ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมปลูกพืช ผัก เลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน สร้างเสริมความรับผิดชอบ ความมีวินัย ฝึกความอดทน และเรียนรู้หลักพอการพึ่งพาตนเอง และขยายผลสู่การสร้าง ความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว สนับสนุนการเลี้ยงปลาและปลูกเห็ดสำหรับสร้างแหล่งอาหารให้เด็กในครัวเรือน

การสร้างอาชีพ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างเสริมกิจกรรมสร้างอาชีพให้วัยแรงงานในครัวเรือน การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐสนับสนุน สนับสนุนการศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา จนไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2. การพัฒนาบ้านน่าอยู่ (Good living) ผลลัพธ์ที่สำคัญคือ ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องลักษณะและปลอดภัย หมายถึง การสร้างความมั่นคงของบ้าน ที่อยู่อาศัย ให้ปลอดภัย ด้วยการปรับปรุงซ่อมแซมให้มีสุขลักษณะที่เหมาะสม เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสภาวะแวดล้อมที่ดี การบริหารจัดการขยะ สาธารณูปโภคเพียงพอ เช่น ระบบไฟฟ้า แสงสว่าง เส้นทางคมนาคมที่สะดวกต่อการเดินทาง การจัดการน้ำให้เพียงพอสำหรับการอุปโภค บริโภค

3. การยกระดับรายได้ (Income enhancement) ผลลัพธ์ที่สำคัญคือ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างรายได้ เช่น การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งประกอบด้วย การเลี้ยงสัตว์บก วัว ควาย ไก่ หนูนา สัตว์น้ำ เช่น ปลา หอย กุ้ง ปู การเพาะกล้าไม้ การปลูกผัก และกิจกรรมการท่องเที่ยว แปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำกิน จากที่ดินสาธารณะประโยชน์หรือจากพื้นที่ว่างหลังฤดูการ

4. ชุมชนมีส่วนร่วม (Community engagement) ผลลัพธ์ที่สำคัญคือ ชุมชนพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หมายถึง ทีมอาสาชุมชน มีทีมเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เฉพาะเรื่องซึ่งประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้านให้ความรู้ สมองโพรในป่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การจัดกลุ่มอาชีพ มีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับนโยบายตามกลุ่มอาชีพ

5. ความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Resource stability for quality of life) ผลลัพธ์ที่สำคัญคือ ชุมชนมีความมั่นคงของชีวิต หมายถึง การสร้างแหล่งอาหารธรรมชาติ การให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ การเสริมสร้าง การเพิ่ม แหล่งอาหารจากธรรมชาติ รวมถึงแหล่งน้ำ ทั้งจากแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น และแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ทั้งนี้ในด้านกรรมสิทธิ์ที่ดินทำกิน เป็นอำนาจของส่วนกลาง

การพัฒนาข้อเสนอแนะนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน 5 มิติ ประกอบด้วยมิติ การพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต (Lifelong quality) มิติการพัฒนาบ้านน่าอยู่ (Good living) มิติการพัฒนาระดับรายได้ (Income enhancement) มิติการพัฒนานโยบายชุมชนมีส่วนร่วม (Community engagement) และมิติการพัฒนาความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Resource stability for quality of life)

นโยบายชุมชนออนซอนมีอาชีพเสริมสร้างรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

จากมติการพัฒนา 5 ด้าน และเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มเป้าหมายอำเภอกุดบาก พื้นที่นำร่อง จังหวัดสกลนคร สู่การพัฒนาต้นแบบนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนฯ จึงได้ออกแบบข้อเสนอต้นแบบนโยบายฯ จากมติการพัฒนา 5 มิติ คือ การพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต การพัฒนาบ้านน่าอยู่ การยกระดับรายได้ ชุมชนมีส่วนร่วม และความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการกำหนดข้อเสนอแนะนโยบาย โดยพิจารณาแต่ละมิติ และกำหนดเป็นข้อเสนอแนะนโยบายการดำเนินการในพื้นที่ จากข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ งบประมาณ เวลา ทรัพยากร และกลุ่มเป้าหมาย เกิดเป็นข้อเสนอแนะนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่นำร่องตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ใช้ชื่อว่า “กุดบากออนซอน” ออนซอน หมายถึง มีความสุข กุดบากออนซอน หมายถึง กลุ่มเป้าหมายในอำเภอกุดบากที่มีความสุข ซึ่งประกอบไปด้วย โครงการแก้ไขปัญหาความยากจนฯ 5 โครงการ

โครงการที่สำหรับแก้ไขปัญหาความยากจนของครัวเรือนเป้าหมายอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย 5 โครงการ ดังนี้

1. โครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว มิติการพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต (Lifelong quality) เพื่อสร้างแหล่งอาหารในครัวเรือน โดยเฉพาะเด็กในครัวเรือน จากการมีความรู้ด้านแปรรูปให้มีเพียงพอสำหรับการบริโภคในฤดูกาล หรือสามารถถนอมอาหารให้มีปริมาณที่สามารถบริโภคได้ในช่วงเวลาออกฤดูกาลหรือสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดทั้งปี เป็นต้น โดยมีหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ เทศบาล จัดทำข้อมูลครัวเรือน สำหรับเด็ก

ในครัวเรือนมีอาหารที่เพียงพอที่บ้าน จัดหาแหล่งอาหาร เช่น ปลา เห็ด หรือ ประสานหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ให้การสนับสนุนอาหาร เช่น ผู้ใหญ่บ้านประสานไปที่วัดเพื่อนำอาหารให้แก่ครัวเรือน เกษตร สนับสนุนพันธุ์ผัก วิธีการปลูก การดูแลรักษา ปศุสัตว์ ให้ความรู้และสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค สาธารณสุข คุณภาพอาหารในครัวเรือน

2. โครงการชุมชนสะอาด มิติการการพัฒนาบ้านน่าอยู่ (Good living) เพื่อการสร้างความปลอดภัยให้ผู้อยู่อาศัย เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี มีสุขภาพะ สะอาด การจัดการขยะในครัวเรือน เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค โดยการปลูกฝังความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ความมีวินัย ตั้งแต่ในวัยเด็ก หน่วยงานต้นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ โรงเรียน ปลูกฝังจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้นักเรียน การดูแลเรื่องสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมีวินัย สร้างสุขนิสัยที่ดีตั้งแต่วัยเรียนสาธารณสุข สร้างความตระหนักรู้ด้านสุขอนามัยและสภาพแวดล้อม เทศบาล ดูแลความสะอาดในพื้นที่โดยให้ความรู้แก่ชาวบ้านเรื่องจัดการขยะ ปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้องลักษณะ ลดมลภาวะ การจัดการมูลสัตว์

3. โครงการยกระดับรายได้ มิติการพัฒนาระดับรายได้ (Income enhancement) เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองจากภายใน ตามแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เพื่อสร้างรายได้ พึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เหลือกินเหลือใช้แล้วก็ขาย โดยเน้น 3 กลุ่ม ดังนี้ ด้านที่ 1 การเลี้ยงสัตว์ แบ่งเป็น สัตว์บก สัตว์น้ำ เช่น สัตว์บก วัว ควาย ไก่ หนูนา สัตว์น้ำ ปลา หอย กุ้ง ปู กลุ่มที่ 2 การเพาะปลูก ปลูกผัก เพาะกล้าไม้ กลุ่มที่ 3 การทอผ้าคราม แปรรูปผลิตภัณฑ์ หน่วยงานต้นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตามแนวทางการพัฒนา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การเลี้ยงสัตว์บก เช่น สัตว์บก วัว ควาย ไก่ หนูนา ประกอบด้วย ปศุสัตว์ ให้ความรู้ สนับสนุน พันธุ์สัตว์ เทศบาล สร้างกลไก กำกับ ติดตาม สร้างข้อตกลงร่วมกับกลุ่มผู้เลี้ยงเกษตรกร สนับสนุนความรู้ เมล็ดพันธุ์พืชอาหารสัตว์/การจัดทำบัญชีครัวเรือน มหาวิทยาลัย ให้ความรู้ทางวิชาการ การเลี้ยง ทำอาหารสัตว์ แปรรูปอาหารเพื่อการบริโภค และจำหน่าย ครัวเรือน กำหนดภาระหน้าที่ ความรับผิดชอบ ของสมาชิกในครัวเรือน

การเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลา หอย กุ้ง ปู ประกอบด้วย ประมง สนับสนุนความรู้ พันธุ์สัตว์ พัฒนาชุมชน การแปรรูปสัตว์ พัฒนาอาชีพรายได้ มหาวิทยาลัย องค์ความรู้ บริการวิชาการด้านการเพาะเลี้ยง การแปรรูป และการจำหน่าย

กลุ่มที่ 2 การเพาะปลูก ปลูกผัก เพาะกล้าไม้ ประกอบด้วย เกษตร ให้ความรู้ สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืช ผัก ตรวจสอบสภาพและคุณสมบัติของดิน เป็นพี่เลี้ยง ติดตามให้คำปรึกษาด้านการเกษตร เทศบาล จัดหาแหล่งเพาะปลูก สนับสนุนสาธารณูปโภคสำหรับการเกษตร และจัดหาตลาดออฟไลน์ ออนไลน์ (กู๊ดบายมาร์เก็ต) อินแปง ถ่ายทอดองค์ความรู้การเพาะกล้าไม้ มหาวิทยาลัย : บริการวิชาการ ให้ความรู้เรื่องการปลูก แปรรูป ช่องทางจำหน่าย เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 การทอผ้าคราม แปรรูปผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชน รวมกลุ่ม การผลิต สร้างอำนาจการต่อรองสำหรับการจำหน่าย พัฒนาชุมชน พัฒนา เพิ่มมูลค่า สร้างแบรนด์ยกระดับ สร้างรายได้ เทศบาล สร้างช่องทางการตลาดในพื้นที่ ตลาดชุมชน และการตลาด ออนไลน์ พาณิชย์ สร้างช่องทางการตลาดระดับจังหวัดและประเทศ มหาวิทยาลัย บริการวิชาการ การพัฒนากระบวนการผลิต ออกแบบลายผ้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

4. โครงการชุมชนมีส่วนร่วม มิติการพัฒนานโยบายชุมชนมีส่วนร่วม (Community engagement) เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อน และเกิดกระบวนการติดตาม ประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะ ให้กำลังใจ สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชุมชน ให้เกิดความรักความสามัคคีเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานอาสาชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา ตัวอย่างเช่นหน่วยงาน เทศบาล พัฒนาชุมชน เกษตร ปศุสัตว์

สาธารณสุข ปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร อุทยานแห่งชาติภูพาน โรงเรียน วิชาหิภจุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนทีมอาสาชุมชน ประกอบด้วย เทศบาล จัดสรรดูแลสนับสนุนทรัพยากรสำหรับทีมอาสาชุมชน ครั้วเรือน การรวมกลุ่มครั้วเรือน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้ ประสานเทศบาล หน่วยงานภาครัฐ เอกชน - จัดหาอาหารสำหรับเด็กในครั้วเรือน ติดตาม ดูแลชุมชนสะอาด ติดตามให้กำลังใจเป้าหมายทุกกลุ่มอาชีพ

5. โครงการความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มิติการพัฒนาความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (Resource stability for quality of life) เพื่อเพิ่มแหล่งอาหารธรรมชาติให้มากขึ้น เนื่องจากใช้แล้วหมดไป ดังนั้นเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถมีแหล่งอาหารที่เพียงพอ สำหรับการบริโภค หน่วยงานต้นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ เกษตรให้ความรู้ด้านการเพิ่มแหล่งอาหารตามธรรมชาติ เช่น เห็ด สมุนไพร อุทยานแห่งชาติภูพาน ด้านการอนุรักษ์ ดูแลแหล่งน้ำธรรมชาติ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร ส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจ เทศบาล สร้างและพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำธรรมชาติ/ส่งเสริมการปลูกป่าครอบครัว

“นโยบายกุดบากออนซอน” ออนซอน หมายถึง มีความสุข ประกอบไปด้วย โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน 5 โครงการ โครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว โครงการชุมชนสะอาด โครงการยกระดับรายได้ โครงการชุมชนมีส่วนร่วม และโครงการความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากโครงการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นโครงการที่จัดว่าเป็นโครงการที่ต้องดำเนินการเร่งด่วนและทันที่อยู่ในแผนระยะสั้น 3-6 เดือน ด้านการเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร “หอยเชอรี่ปลอดภัย” ด้านการเกษตร “เพาะกล้าออนซอน” ด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม “ออนซอนผ้าคราม” เป้าหมาย “อยู่รอด” เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภค ผลการดำเนินการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมการเลี้ยงหอยเชอรี่เป็นโปรตีนราคาถูก มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายต้องดูแลที่บ้าน และการขาดแคลนน้ำ ด้านการเกษตร เพาะกล้าไม้ จัดตั้งกองทุน “เพาะกล้าออนซอน” และด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม “ออนซอนผ้าคราม” ผลการทดสอบต้นแบบนโยบายด้านการเลี้ยงหอยเชอรี่ เด็กมีอาหารเพียงพอและปลอดภัยในครั้วเรือน โดยมีแหล่งรับซื้อหอยเชอรี่ปลอดภัยจากผู้ค้าหอยเชอรี่ นายสุริยา จันทามิ (ตึก) บ้านเลขที่ 14 หมู่ 1 บ้านหนองแคน ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เจ้าของฟาร์มหอยเชอรี่ปลอดภัยรายใหญ่ในจังหวัดสกลนคร ที่เปลี่ยนแปลงมาซื้อหอยเชอรี่เป็นแหล่งสร้างรายได้หลัก เป็นคนกลางรับซื้อหอยเชอรี่รายใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากกำลังการผลิตหอยเชอรี่เพียงพอ 300 กิโลกรัมเนื้อหอยต้ม พ่อค้าหอยเชอรี่จะเดินทางมารับซื้อถึงแหล่งผลิต

การอภิปรายผล

การจัดทำร่างต้นแบบนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกระบวนการทำความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งร่วมกับผู้ใช้ผู้รับประโยชน์เป็นศูนย์กลาง นำเอาความคิดสร้างสรรค์ มุมมองจากคนหลากหลายสาขามาสร้างแนวทางการแก้ไข และนำเอาแนวทางต่าง ๆ นั้นมาทดสอบและพัฒนาเพื่อให้ได้แนวทางหรือนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับผู้ใช้และสถานการณ์นั้น ๆ สอดคล้องกับแนวคิด (DEX Space, 2559, ออนไลน์) และกระบวนการจัดทำร่างต้นแบบนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่นำร่องตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ใช้แนวคิดเชิงออกแบบเพื่อเข้าใจพื้นที่และศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการของครั้วเรือนเป้าหมายอย่างแท้จริงของ 18 ครั้วเรือน โดยตั้งแต่กระบวนการลงพื้นที่เพื่อสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ทำความเข้าใจอธิบายและยืนยันกระบวนการเพื่อ

สร้างความเข้าใจร่วมในมุมมองเดียวกัน และตั้งกรอบโจทย์ของปัญหาทำความเข้าใจ สร้างความคิด ตีความกำหนดประเด็นปัญหา สร้างต้นแบบจากใช้ความคิดสร้างสรรค์ มุมมองจากหลายด้านมาสร้างแนวคิดสิ่งใหม่ และกำหนดขั้นตอนการทดสอบแนวคิดและพัฒนาต้นแบบนโยบายแก้ไขปัญหาคือความยากจน เพื่อให้ได้แนวทางหรือนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับสถานการณ์และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเชิงออกแบบมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford d. school) ประกอบด้วยกระบวนการทำงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง (Empathize) การตั้งกรอบโจทย์ (Define) การสร้างความคิด (Ideate) การสร้างต้นแบบ (Prototype) และการทดสอบ (Test) ขั้นตอนที่หนึ่งและสอง (Empathize และ Define) เป็นขั้นตอนทำความเข้าใจและตีความปัญหาอย่างลึกซึ้ง ขั้นตอนที่สาม (Ideate) คือขั้นตอนในการใช้ความคิดสร้างสรรค์และมุมมองจากหลาย ๆ ด้านมาสร้างไอเดีย และขั้นตอนที่สี่และห้า (Prototype และ Test) คือขั้นตอนในการทดสอบแนวคิดและพัฒนาต้นแบบที่เป็นตัวอย่างแนวคิดเพื่อให้ได้แนวทางหรือนวัตกรรมที่ตอบโจทย์กับสถานการณ์/ปัญหาที่เกิดขึ้น

การดำเนินการตามร่างต้นแบบนโยบายแก้ไขปัญหาคือความยากจน นำกระบวนการออกแบบเพชรสองเม็ด 4D ประกอบการ การค้นพบปัญหาและความต้องการของปัญหาคือความยากจน ปัญหามีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายในครัวเรือน มีรายได้ทางเดียวคือการรับจ้าง มีภาระต้องดูแลสมาชิกในครอบครัวที่พิการ เป็นคนแก่ คนป่วย และเด็กทารก การบ่งชี้ความต้องการ ความคาดหวังในการพัฒนาระดับรายได้ การสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ในครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายอยากจะมีรายได้เพิ่ม สร้างความมั่นคงในด้านอาหารในครัวเรือน การพัฒนาครัวเรือนเป้าหมายเพื่อให้ไปสู่กระบวนการปฏิบัติเมื่อนำต้นแบบนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยโครงการในแผนระยะสั้น 3-6 เดือน การเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร “หอยเชอรี่ปลอดภัย” เป้าหมาย “อยู่รอด” เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภค ผลการดำเนินการที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมการเลี้ยงหอยเชอรี่เป็นโปรตีนราคาถูก มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายต้องดูแลที่บ้าน และการขาดแคลนน้ำ ผลการทดสอบต้นแบบนโยบายด้านการเลี้ยงหอยเชอรี่ เด็กมีอาหารเพียงพอและปลอดภัยในครัวเรือน โดยมีแหล่งรับซื้อหอยเชอรี่ปลอดภัยจากผู้ค้าหอยเชอรี่ในจังหวัดสกลนคร สอดคล้องกับ ธาดา รัชกิจ (2562, ออนไลน์) การนำแนวคิดสู่ความเป็นเลิศ (The Double Diamond Design Process) กระบวนการออกแบบเพชรสองเม็ด 4D ประกอบด้วยการค้นพบ (Discover) บ่งชี้ (Define) พัฒนา (Develop) และนำไปปฏิบัติ (Deliver) ตั้งแต่การระดมความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับผลประโยชน์

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยที่ผู้วิจัยได้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและปรึกษาแนวทางการติดตามประเมินผลนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับหน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง 25 หน่วยงาน เพื่อขับเคลื่อนให้ส่วนราชการดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบายและติดตามประเมินผลกระบวนการปฏิบัติงานโครงการยกระดับรายได้ในการแก้ปัญหาคือความยากจนจำนวน 3 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมเลี้ยงหอยเชอรี่ปลอดภัย กำกับ ดูแลและขยายผลให้สามารถผลิตหอยเพื่อการบริโภคและจำหน่ายให้เพียงพอต่อความต้องการของคู่ค้า 2) กิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม “ออนซอนผ้าคราม” มีความเป็นไปได้ พร้อมสนับสนุนและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความหลากหลาย ขยายสู่ตลาดผู้บริโภคให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น 3) กิจกรรมเพาะกล้า “เพาะกล้าออนซอน” เพิ่มความหลากหลายของต้นกล้า และขยายสู่ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ดินปลูก ปุ๋ย เพื่อให้เป็นแหล่งจำหน่ายต้นกล้าและขยายสู่ตลาดพันธุ์ไม้ในอนาคต

สรุป

ครัวเรือนเป้าหมาย 18 ครัวเรือน สามารถระบุสภาพปัญหาและความต้องการของตนเองได้จากกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอในครัวเรือน และจัดทำร่างต้นแบบนโยบายแก้ไขปัญหาคาความยากจนในเขตพื้นที่นำร่องภายใต้วิสัยทัศน์ระยะสั้นร่วมกับระยะกลาง คือชุมชนอ่อนแอ มีอาชีพเสริมสร้างรายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และวิสัยทัศน์ระยะยาว คือ กุศบาทอ่อนแอ มีโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน 5 มิติ ประกอบด้วย โครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว โครงการชุมชนสะอาด โครงการยกระดับรายได้ โครงการชุมชนมีส่วนร่วม โครงการความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตัวชี้วัดเป้าหมาย “อยู่ได้” มีอาหารในครัวเรือนที่เพียงพอ การจัดการขยะในครัวเรือนที่เหมาะสม ยกระดับรายได้ในครัวเรือน มีแหล่งอาหารในธรรมชาติเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชน

ระยะสั้น 3-6 เดือน ทดลองต้นแบบนโยบายยกระดับรายได้ ด้านการเลี้ยงสัตว์เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารหอยเชอรี่ปลอดภัย ด้านการเกษตร เพาะกล้าอ่อนแอ ด้านแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าคราม อ่อนแอผ้าครามเป้าหมาย อยู่รอด เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภคความอยู่รอด

ระยะกลาง 1-3 ปี ดำเนินโครงการความมั่นคงทางอาหารภายในครอบครัว โครงการชุมชนสะอาด โครงการยกระดับรายได้ โครงการชุมชนมีส่วนร่วม เป้าหมายระยะกลาง อยู่ได้ มีอาหารในครัวเรือนที่เพียงพอ การจัดการขยะในครัวเรือนที่เหมาะสม ยกระดับรายได้ในครัวเรือน

ระยะยาว 3 ปีขึ้นไป ร่างมาตรการแก้ไขปัญหาคาความยากจน 5 มิติ มิติที่ 1 การพัฒนาคุณภาพตลอดชีวิต มิติที่ 2 การพัฒนาบ้านอยู่ มิติที่ 3 การยกระดับรายได้ มิติที่ 4 ชุมชนมีส่วนร่วม มิติที่ 5 ความมั่นคงด้านทรัพยากรเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป้าหมายสู่การเป็นกุศบาทอ่อนแอ ประชาชนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ชุมชนสุขภาวะ ฐานทางเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น สังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และครัวเรือนมีความมั่นคงทางทรัพยากร

การเลี้ยงหอยเชอรี่เพื่อเป็นอาหารถูกนำมาปฏิบัติเพื่อทดสอบร่างต้นแบบนโยบายการแก้ไขปัญหาคาความยากจน การสร้างความมั่นคงทางอาหารด้วยการทำให้หอยเชอรี่ปลอดภัย เป้าหมายให้ครัวเรือนอยู่รอด เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย มีอาหารบริโภค ผลการดำเนินการเป็นรูปธรรมการเลี้ยงหอยเชอรี่เป็นโปรตีนราคาถูก มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายต้องดูแลที่บ้าน และการขาดแคลนน้ำ ผลการทดสอบต้นแบบนโยบายด้านการเลี้ยงหอยเชอรี่ เด็กมีอาหารเพียงพอและปลอดภัยในครัวเรือน โดยมีแหล่งรับซื้อหอยเชอรี่ปลอดภัยจากผู้ค้าหอยเชอรี่ในจังหวัดสกลนครมีตลาดรองรับในปริมาณมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การแก้ไขปัญหาลำต้น ควรแต่งตั้งคณะทำงาน คณะกรรมการเชิงพื้นที่ จากทุกหน่วยงาน ระบุแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน การเสริมอำนาจของคณะกรรมการให้สามารถตรวจสอบการทำงานเชิงพื้นที่ เพื่อกำกับติดตาม และเกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ทำให้การแก้ไขปัญหาลำต้นได้อย่างทันที่

1.2 การมีกฎระเบียบที่พิจารณา มอบอำนาจในเชิงพื้นที่ศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด ส.จ.พ.จ. หน่วยงานที่สร้างกลไกการทำงานได้ทำหน้าที่สนับสนุน การจัดสรรงบประมาณเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรพัฒนาครัวเรือนเป้าหมายอย่างต่อเนื่องด้วยการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ตามศักยภาพของความต้องการเฉพาะราย ซึ่งจากผลการวิจัยได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม การเลี้ยงสัตว์ การเกษตร และผ้าคราม โดยพิจารณาความสามารถ ความเป็นไปได้และมูลค่าผลตอบแทนที่คุ้มค่าอย่างเหมาะสม
- 2.2 สร้างเครือข่ายการผลิตหอยเชอรี่ปลอดภัยเพื่อให้มีปริมาณที่พอค้าจะขึ้นมารับซื้อได้ที่แหล่งผลิตเอง และสามารถนำไปสู่การแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ที่ยั่งยืนในอนาคต
- 2.3 การสร้างจิตสำนึกหรือความรู้สึกรักในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ที่มอบทุนสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมล สดุดะเสริญ. (2540). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.
- จันทิมา ลามแขกและอจิรภาส เพียรขุนทด. (2564). การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ: กรณีศึกษาโครงการคู่อ้อย เกียวอ้อย แก้วจัน คนขอนแก่น. วารสารวิชาการธรรมศาสตร์, 21 (2), 109–122.
- ชนินทร์ วะสินนท์และคณะ. (2565). รายงานผลการดำเนินโครงการสร้างต้นแบบนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมของพหุภาคีเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่นำร่อง ตำบลลูกดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2548). วัตรระดับการบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ธาดา รัชกิจ. (2562). กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เครื่องมือสำคัญของการสร้างความสำเร็จให้องค์กร. สืบค้น 8 มีนาคม 2566 จาก <https://th.hnote.asia/orgdevelopment/190702-design-thinking/>.
- พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ). (2564). การบริหารจัดการภาครัฐต่อปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของสังคม. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10(1), 216–227
- ภัทรา มาน้อย. (2548). ความยากจนในชุมชนบ้านแลง: สาเหตุและแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้. สืบค้น 8 มีนาคม 2566. จาก http://www.thaiail.com/research/jim_baan_lang_poor.doc.
- รัชนิวรรณ ศรีวิเศษ. (2543). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความยากจนในชุมชนชนบทของประเทศไทยศึกษากรณี: บานรางกรางจังหวัดสุพรรณบุรี, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ รัตนกรณวงศ์. (2563). การพัฒนารูปแบบแก้ปัญหาความยากจนของชุมชนในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(4), 261–280.
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2550). นโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สามารถ จันทร์สุริย์และคณะ. (2564). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน.

วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(1), 111 – 126.

สุจิตรา คุ่มฉาย. (2564). นโยบายสาธารณะ: ชิม ช้อป ใช้ ในประเทศไทย. *Journal of Modern Learning*

Development, 6(1), 380–394.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ตัวชี้วัดการพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด*.

สืบค้น 12 ตุลาคม 2566.

อาทิตย์ บริหาร และยุภาพร ยุภาศ. (2565). การวางแผนนโยบายสาธารณะโดยใช้กระบวนการทัศน์แบบองค์รวมและ

การมีส่วนร่วมของประชาชน. *วารสารการบริหารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(3), 397 – 405.

Cohen & Uphoff. (1980). *Effective Behavior in Organizations*. New York: Richard D. Irwin Inc.

DEX Space. (2559). *DESIGN THINKING คืออะไร (OVERVIEW)*. สืบค้น 8 มีนาคม 2566 จาก

<https://medium.com/base-the-business-playhouse/design-thinking-คืออะไร-overview-dc8c8e7547db/>.